

Voorpublicatie uit 'Derde Wereld en Depressie'

'Crisis in ontwikkelde landen werkt blikverengend'

Bij een analyse van de huidige problemen van de ontwikkelingslanden moet meer worden gelet op de gevolgen van de internationale conjuncturomslag. Voor veel Derde-Wereldlanden werkt de economische crisis bovendien als een katalysator en verergert hun problemen. Deze vinden hun oorzaak in droogte, voedselgebrek en ziekten, maar ook in de eenzijdige opbouw van hun economie en in de effecten van de crisis in de ontwikkelde landen.

Als gevolg hiervan ontstaan onrust en spanning. De onvrede uit zich in een toename van het aantal populistische bewegingen en regimes. Ook in de internationale verhoudingen werkt de instabiliteit door. Ze verscherpt de onderlinge tegenstellingen, bijv. over economische belangrijke grensgebieden, en kan ook koude-oorlogeffecten tot gevolg hebben.

door dr. Ger van Roon

Reeds vóór de crisis, in de tweede helft van de jaren zestig, werd de kloof tussen ontwikkelde en onderontwikkelde landen door de snellere groei van de rijkere landen en door ruilvoetverslechtering groter. Vooral de verslechterende ruilvoet was een groot probleem. Ter illustratie het volgende voorbeeld: in 1965 was in Tanzania voor het kopen van een tractor de opbrengst van 5,3 ton katoen of 17,3 ton sisal nodig; in 1972 was dit al 8 ton katoen of 42 ton sisal.

Sinds de jaren vijftig was er al sprake van een — geleidelijke — daling van de grondstoffenprijzen. Vanaf 1980 is dat proces echter versneld en dat geldt voor de meeste grondstoffen.

Prijzval

Was de prijs van een pond suiker in oktober 1980 nog 40 dollarcent, twee jaar later was dit 6 dollarcent. Koper daalde van 140 naar 66 dollarcent, zink in één jaar van 795 dollar per ton naar 550 dollar. Cacao, dat 60 % van de export van Ghana vormt, daalde van 3.000 pond sterling per ton naar 800 pond. Bangla Desj verloor door de prijsval van jute zijn voornaamste exportprodukt, sinds 1980 naar schatting meer dan 3 miljard gulden. Geen uitbreiding van het productieareaal en geen hogere opbrengsten kunnen een dergelijk verlies compenseren. Zoals Ghana en Bangla Desj zijn er heel wat ontwikkelingslanden, waarvan de totale export van één of een paar producten afhankelijk is. Zo vormt bijv. koffie voor Oeganda 96, voor Boe-

roendi 90, voor Rwanda 68, voor Ethiopië 65, voor El Salvador 60, voor Columbia 58, voor Madagascar 47, voor Nicaragua 32, voor Ivoorkust 31 en voor Haïti 30 % van de export; katoen vormt voor Mali 46, voor Opper-Volta 40, voor Soedan 39 en voor Paraguay 37 % van de export; aluminium en bauxiet voor Suriname 79, voor Jamaica 73, voor Guyana 45 % van de export en koper voor Zambia 89, voor Papoea Nieuw-Guinea 50, voor Chili 45 en voor Zaïre 43 % van de export. Dat is in de meeste gevallen nog een erfenis uit de koloniale tijd.

De eenzijdige samenstelling van hun exportpakket maakt de economie van deze landen echter ook bijzonder kwetsbaar. Omdat als gevolg van de afnemende vraag en de prijsdalingen de productie stagneert, terwijl voor de te importeren goederen meer moet worden betaald, ontstaan betalingsbalansproblemen. Peru had al vanaf 1973 een negatieve handelsbalans en vanaf 1975 een negatieve betalingsbalans. Indonesië zag de export van grondstoffen met 28 en die van industriële producten met 26 % afnemen. Tussen 1960 en 1980 bedroeg de reële groei per hoofd van de bevolking in Senegal -0,3 %, terwijl alleen al de bevolking met meer dan 2,5 % toenam. Tussen 1971 en 1975 steeg het tekort op de betalingsbalans van Mexico van 726 tot 3.769 miljoen dollar, mede doordat de waarde van de import sneller steeg dan die van de export. In India daalde de groei van het bruto nationaal produkt tussen 1980

en 1982 van 7,5 tot rond de 3 %.

Zelfs de olie-exporterende landen, die door hun prijsstijgingen de olie-importerende ontwikkelingslanden zwaar hadden getroffen, kwamen op den duur in moeilijkheden. Als gevolg van de prijsstijgingen was de vraag naar olie teruggelopen. Olievondsten elders (Alaska, Noordzee), hadden bovendien de opbrengsten ongunstig beïnvloed. Indonesië zag zijn olie-export met ruim dertig procent verminderen, Libië zijn inkomsten uit olie meer dan halveren. Nigerië, dat ten tijde van de 'olie-boom' andere economische sectoren had verwaarloosd, kwam in economische moeilijkheden. Venezuela en Mexico, twee grote olie-exporteurs in Latijns-Amerika — voor 90 resp. 70 % van olie afhankelijk — kostte het grote moeite de economie minder afhankelijk te maken van de olieprijs. Zelfs landen als Saoedi-Arabië en Koeweit zagen zich door de sterke daling van de olieprijs genoodzaakt beleggingen in Japan af te stoten. Als gevolg hiervan verminderde ook de toevloed van oliedollars naar de internationale fondsen.

Grondstoffenprogram

De oliecrisis heeft niet alleen de economie in de olie-importerende landen voor grote problemen geplaatst, zij heeft ook het zelfbewustzijn in de Derde Wereld versterkt. Plotseling bleek een deel van de Derde Wereld een bedreiging te vormen voor de rijke landen van het noorden. De invloed van deze ontdekking op de publieke